KALKINMANIN GÖRÜNMEZ KALKANI

Osmanlı'dan Dijital Çağa;
Yeni Bir Ekonumik Çağın Hikayesi

Dr. Ferhat Güven

Tilki Kitap

Dr. Ferhat Güven
KALKINMANIN GÖRÜNMEZ KALKANI

tilki
Kitap
yayınevi

Kalkınmanın Görünmez Kalkanı

Dr. Ferhat Güven

Tilki Kitap©
www.tilkikitap.com
tilki@matbumedya.com
0850 304 22 03
Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik
Editör: Seda Gökdemir
Sayfa Tasarım: Seda Taşçı
Kapak Tasarım: Kemal Taşçı

1.Basım, İstanbul, Aralık 2025
ISBN: 978-625-5779-76-2
Tilki Kitap Matbaa / İstanbul
Matbaa Sertifika No: 48138

Eserin tüm telif hakları yazara aittir. Yazar, bu baskı için basım-satış-dağıtım-tanıtım haklarını Tilki Kitap'a devretmiştir. Yazar, eserin kapak dahil içeriğindeki tüm materyallerin (metin, görsel öge, tablo…) yasal ve fikri sorumluluğunu kabul etmiştir. Tilki Kitap'ın kurumsal görüşü olmayabilir.

KALKINMANIN GÖRÜNMEZ KALKANI

Dr. Ferhat Güven

Dr. Ferhat Güven

(1992, Almanya), iktisat alanında uzmanlaşmış bir araştırmacı ve yazardır. İlk ve ortaöğretimini Erzurum'da tamamlayan Güven, lisans ve yüksek lisans eğitimlerini Kırklareli Üniversitesinde, doktora eğitimini ise Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İktisat Anabilim Dalında tamamlamıştır.

Akademik çalışmalarında savunma ekonomisi, kalkınma politikaları ve stratejik sektörlerin ekonomik güvenlik üzerindeki etkilerine odaklanan Güven, özellikle Türkiye'nin savunma sanayii AR-GE süreçleri ile makroekonomik performansı arasındaki ilişkileri incelemektedir. Disiplinler arası yaklaşımı, saha gözlemleri ve tarihsel analizleri bir araya getiren Güven, ekonomi yazınını toplumsal dönüşüm hikâyeleriyle birleştiren eserler kaleme almaktadır.

Mesleki kariyerine Jandarma Genel Komutanlığı'nda subay olarak devam eden Güven, akademik birikimini sahadaki deneyimleriyle harmanlayarak Türkiye'de kalkınma, güvenlik ve ekonomi politikaları üzerine özgün bir perspektif geliştirmektedir. Evli ve bir çocuk babasıdır. İngilizce ve Almanca bilmektedir.

Önsöz

"Savunma geçici değil, kalıcı bir kalkınmanın temelidir."

Bir milletin kaderi, yalnızca sınırlarının çizgilerinde değil, o sınırları koruma iradesinde gizlidir. Kalkınma çoğu zaman üretim, ticaret veya yatırım üzerinden tanımlanır; oysa biz, bu kavramın görünmeyen bir yüzü olduğunu biliyoruz: Güvenlik. Güvenlik olmadan ekonomi, ekonomi olmadan da güvenlik ayakta kalamaz. İkisi birbirini besleyen iki damar gibidir; biri zayıfladığında, diğeri de kan kaybeder.

Bu kitap, o damarların yeniden birleştiği bir fikrin ürünüdür. Savunma harcamalarını yalnızca askerî bir zorunluluk olarak değil, bir kalkınma stratejisi olarak gören yeni bir anlayışın adımlarını atıyoruz. Her radar sistemi, her mühendislik atölyesi, her yerli üretim girişimi, bir ülkenin ekonomik bağımsızlığına giden yoldaki sessiz birer adımdır.

Bu düşünce, yalnızca bir ekonomik model değil, aynı zamanda bir bilinçtir. Çünkü üretim, yalnızca mal üretmek değil; güven

üretmektir, özgüven üretmektir. Bir toplum kendi teknolojisini, kendi fikrini, kendi geleceğini inşa ettiğinde, artık yalnızca bir ekonomi kurmaz; bir medeniyet kurar.

Ben bu eseri kaleme alırken yalnızca rakamlara değil, bir ülkenin kalbine baktım. O kalpte, geçmişten bugüne uzanan bir kararlılık var; yeniden üretmek, yeniden ayağa kalkmak, yeniden inanmak. Bu kitap, o inancın hikâyesidir. Geçmişin emeğiyle, bugünün aklıyla, yarının cesaretiyle yazılmış bir çağrıdır ve bu çağrı, yalnızca bir ülkeye değil; kendi geleceğine sahip çıkmak isteyen tüm milletleredir. Çünkü artık biliyoruz: Savunma geçici değil, kalıcı bir kalkınmanın temelidir.

Babamın anısına…

Dr. Ferhat Güven

1. Bölüm: Savunma Nedir, Ekonomi Neden Umursar?

Bir ülkenin gücü yalnızca ordusunun büyüklüğüyle değil, o orduyu ayakta tutan ekonominin dayanıklılığıyla ölçülür. Silahlar, tanklar, savaş uçakları, radar sistemleri ya da füze kalkanları; hepsi ekonominin ürünüdür. Kimi zaman bu ekonomi, güçlü bir üretim altyapısına; kimi zaman da bilgiye, teknolojiye ve yeniliğe dayanır. Savunmayı sadece askerî bir mesele olarak görmek, bu yüzden eksik kalır. Aslında savunma, ekonomik bir kapasitenin yansımasıdır.

Ekonominin en temel kuralı, kıt kaynakların nasıl paylaştırılacağıyla ilgilidir. Devletler de tıpkı bireyler gibi tercih yapmak zorundadır. Eğitim, sağlık, altyapı, enerji ve savunma gibi harcama alanları arasında bir denge kurmak gerekir. Bu noktada, savunma harcamaları yalnızca askerî bir karar değil, ekonomik bir tercih hâline gelir. Bir ülke bütçesinden savunmaya ayrılan her birim kaynak, başka bir alanın payını doğal olarak azaltır. Bu durumu ekonomistler "fırsat maliyeti" kavramıyla açıklarlar.

Ancak mesele yalnızca ne kadar harcandığı değil, bu harcamanın nasıl değerlendirildiğidir. Güvenliğin olmadığı bir ortamda yatırımcı gelmez, üretim durur, ihracat düşer, refah azalır. Dolayısıyla savunma, bir maliyet değil; büyümenin, güvenin ve sürdürülebilirliğin ön koşuludur.

Bu noktada ekonomi, savunmayı artık sadece gider kalemi olarak değil, yatırım alanı olarak da görmektedir. Savunma sanayii üretim yaratır, istihdam sağlar, teknoloji üretimini hızlandırır, yan sektörleri canlandırır ve dışa bağımlılığı azaltır. Bu nedenle modern ekonomilerde savunma harcamaları, aynı zamanda inovasyonun ve üretkenliğin itici gücü olarak kabul edilir. Tarih boyunca da büyük teknolojik atılımların çoğu savunma kaynaklı olmuştur. Uçak motorlarından bilgisayarlara, GPS'ten internete kadar birçok yenilik, başlangıçta askerî projelerin yan ürünü olarak ortaya çıkmış, zamanla sivil ekonominin temel taşlarına dönüşmüştür.

Türkiye'nin hikâyesi de bu bağlamda dikkat çekicidir. 1990'lı yıllarda savunma sanayiinde yüksek dışa bağımlılıkla hareket eden bir ülke iken, 2010'lu yıllardan itibaren millî projelere yönelen, kendi insansız hava araçlarını, gemilerini, elektronik harp sistemlerini üreten bir ülke hâline gelmiştir. Bu dönüşüm, yalnızca bir teknoloji başarısı değil, aynı zamanda bir ekonomik strateji değişikliğidir. Artık Türkiye, savunma sanayii alanında ithalatçı bir konumdan, ihracatçı konuma doğru ilerlemektedir. Bu süreçte savunma AR-GE harcamalarının artışı, yüksek nitelikli istihdam yaratılması ve yerli üretimin payının yükselmesi, ekonominin genel direncine katkı sağlamıştır

Savunma ekonomisini anlamak için onu yalnızca bütçe kalemleriyle ölçmek yeterli değildir. Savunma harcamalarının ekonomiye dolaylı etkileri, çoğu zaman doğrudan etkilerinden daha

güçlüdür. Savunma yatırımı yapıldığında, sadece bir silah sistemi üretilmez; aynı zamanda metalurji, elektronik, yazılım, enerji ve lojistik gibi birçok sektör de bundan pay alır. Bu zincirleme etki, ekonomide "savunma harcamalarının çarpan etkisi" olarak tanımlanır. Bir savunma projesine ayrılan kaynak, tedarikçiler, mühendislik firmaları, yan sanayiler ve eğitim kurumları üzerinden geniş bir ekonomik alanı besler. Kısacası savunma harcamaları, doğru yönetildiğinde ekonominin içinde sessiz ama güçlü bir döngü oluşturur.

Günümüz dünyasında savunmanın sınırları da değişmiştir. Artık sadece askerî tehditler değil; enerji arz güvenliği, siber saldırılar, uzay teknolojileri, yapay zekâ sistemleri ve ekonomik manipülasyonlar da ulusal güvenlik konularının parçasıdır. Bu durum, savunma ekonomisini çok daha geniş bir perspektiften düşünmeyi gerektirir. Güvenliğin maliyeti sadece orduya değil, aynı zamanda bilgiye, teknolojiye ve enerjiye yapılan yatırımlara da bağlıdır. Dolayısıyla 21. yüzyılın savunma ekonomisi hem üretim ekonomisini hem de dijital ekonomiyi içine alan karmaşık bir yapıya sahiptir.

Ekonomi neden savunmayı bu kadar umursar sorusunun cevabı, işte burada gizlidir. Çünkü savunma, ekonominin görünmez sigortasıdır. Yatırımların güvenli, ticaret yollarının açık, üretimin kesintisiz olmasını sağlayan şey güvenliktir. Güvenli bir ortam olmadan, ekonomik büyümeden bahsetmek mümkün değildir. Adam Smith'in "piyasanın görünmez eli" kavramı, piyasaların kendi dengesini bulduğunu söyler. Ancak çağımızda bir başka görünmez el daha vardır: Güvenlik eli. Bu el, piyasaların istikrarla işlemesini sağlar; yatırımın, üretimin ve refahın zeminini oluşturur.

Türkiye'nin deneyimi, bu dengenin nasıl kurulabileceğine dair özgün bir örnek sunar. Bir yandan güvenlik ihtiyaçlarına yanıt verecek düzeyde harcama yapılırken, diğer yandan bu harcamalar ekonominin kalkınma hedefleriyle uyumlu hâle getirilmeye çalışılmıştır. Savunma sanayii projeleri artık sadece askerî değil, ekonomik hedeflerin de aracıdır. Bir insansız hava aracının üretimi, aynı zamanda bir yazılım mühendisinin istihdamı, bir tedarikçinin büyümesi, bir öğrencinin yeni teknolojiye ilgisinin artması anlamına gelir. Bu yönüyle savunma ekonomisi, görünenden çok daha insanî bir boyuta sahiptir; çünkü güvenli bir toplum aynı zamanda üretken, yenilikçi ve özgüvenli bir toplumdur.

Savunma ekonomisi, sonuçta bir ülkenin "güvenli kalkınma modeli"nin temelini oluşturur. Ne kadar harcanacağı kadar, bu harcamanın neyi amaçladığı da önemlidir. Eğer savunmaya ayrılan kaynaklar sadece tüketim değil, teknoloji üretimi ve bilgi birikimi yaratıyorsa; o zaman bu harcamalar, aslında geleceğe yapılan yatırımlar hâline gelir. Türkiye'nin savunma ekonomisi yolculuğu, tam da bu dönüşümün hikâyesidir; dışa bağımlılıktan yerli üretime, ithal teknolojiden özgün inovasyona, bütçe yükünden ekonomik değere uzanan bir yolculuk.

2. Bölüm: Bir Tank Kaç Okul Eder?

Bir ülke, bütçesini nasıl paylaştıracağını tartışırken aslında kim olduğunu da tartışır. "Bir tank, kaç okul eder?" sorusu bu yüzden sadece bir hesap değil, bir kimlik sorusudur. Kimi için bir okul, geleceğin garantisidir; kimi içinse bir tank, o geleceğin korunmasıdır. Fakat insanlık tarihi gösteriyor ki, bu ikisi asla birbirinin zıttı değildir. Güvenlik ve eğitim, güç ve bilgi, çelik ve akıl, hepsi aynı hikâyenin farklı satırlarıdır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerinden itibaren savunma, sadece savaş meydanında değil, üretim atölyelerinde kazanılan bir yetenekti. İstanbul'un kalbinde, Haliç kıyılarında yükselen Tophane-i Âmire, sadece top dökülen bir yer değil; bir çağın mühendislik merkezidir. Burada erimiş demirin sesiyle birlikte, bir bilgelik de şekillenirdi. O çekiç darbeleri, imparatorluğun yalnızca zırhını değil, zihnini de güçlendirirdi. Ustalar, geometriden metalurjiye uzanan bir bilgi birikimini nesilden nesile taşırdı. Baruthane-i Âmire'de hazırlanan karışımlar, sadece

savaş için değil, kimya biliminin temelleri için de atılan adımlardı. O dönemde barut formüllerini bilen bir usta, bir bakıma çağının laboratuvarında çalışan bir bilim insanıydı.

Zaman ilerledikçe Osmanlı, savaşın sadece kılıçla değil, akılla kazanıldığını fark etti. III. Mustafa'nın reformlarıyla kurulan Mühendishane-i Bahri Hümayun, bu farkındalığın kurumsal ifadesiydi. Burada yetişen genç subaylar, hesap yapmayı, ölçmeyi, çizmeyi, düşünmeyi öğrendiler. Artık savaş alanı kâğıt üzerindeydi, strateji haritalarda başlıyordu. Bu değişim, Osmanlı'nın yüzyıllar sonra bile Türkiye Cumhuriyeti'ne aktaracağı bir mirasın ilk adımıydı: Bilgiyle savunmak.

Sultan II. Abdülhamid dönemine gelindiğinde, bu anlayış sessiz bir devrime dönüştü. Abdülhamid, çağının siyasal karmaşasına rağmen, modernleşmeyi en çok bilgiyle savundu. Demiryollarını yalnızca ulaşım değil, stratejik ağlar olarak gördü. Telgraf hatlarını yalnızca iletişim değil, egemenliğin damarları olarak döşedi. Donanmayı yeniledi, tersaneleri canlandırdı, istihbaratı sistemleştirdi. Ama tüm bunların ötesinde, onun asıl başarısı zihniyeti değiştirmesindeydi. Artık savunma yalnızca kılıçla değil, kalemle de yapılmalıydı. Bir imparatorluk, eğer ayakta kalacaksa, bunu yalnızca askerî kudretiyle değil, kendi ürettiği teknolojiyle başarabilirdi.

Cumhuriyet bu mirasın küllerinden doğdu. 1923'te savaş bitmişti ama mücadele devam ediyordu. Bu kez cephenin adı ekonomiydi. Mustafa Kemal Atatürk savaşın değil, üretimin lideri olmayı seçti. Onun gözünde savunma, yalnızca silah yapmak değildi; kendi sanayiini kurmaktı. "Tam bağımsızlık, ancak ekonomik bağımsızlıkla mümkündür." dediğinde, aslında bir stratejik doktrin ortaya koyuyordu. O doktrin, bugünün savunma sanayii vizyonunun da temelini oluşturdu.

Atatürk'ün Türkiye'sinde uçak fabrikaları kuruluyor, mühendisler yetiştiriliyor, ağır sanayi planları hazırlanıyordu. Nuri Demirağ gökyüzüne bakıyor, Şakir Zümre çeliği eritiyor, Vecihi Hürkuş rüzgârla dost oluyordu. Bu insanlar birer girişimci değil, birer düşünür, birer öncüydü. Her biri, "kendi göklerinde özgür uçmak isteyen" bir ulusun temsilcisiydi. Fakat o yıllarda dünya yeni bir düzene girerken, Türkiye'nin bu çabaları yeterince destek bulamadı. Yine de o dönemde atılan fikir tohumları, bir yüzyıl sonra yeşerecek bir bilincin temelini oluşturdu: Kalkınmanın yolu, savunmadan; savunmanın yolu, bilgiden geçer.

Aradan yıllar geçti, dünya dijitalleşti, savaşlar siber ağlara taşındı. Ama tarihsel hakikat hiç değişmedi: Güvenlik, hâlâ üretimle başlıyordu. Türkiye'nin bugünkü savunma ekosistemi, ASELSAN, TUSAŞ, ROKETSAN, BAYKAR birer fabrika değil, birer okul gibidir. Burada yetişen mühendisler artık tankın zırhını değil, beynini üretmektedir. Bir zamanlar Tophane'de demir döven ustanın torunu, bugün bilgisayar başında algoritma yazıyor. Farklı çağlar, farklı araçlar ama aynı bilinç: Kendi güvenliğini kendin kur.

Bir ülke, savunmasını dışarıdan satın alıyorsa, özgürlüğünü de krediyle alır. Ama savunmasını bilgiyle inşa ediyorsa hem üretir hem öğretir. Bu yüzden, "Bir tank, kaç okul eder?" sorusu artık eski anlamını taşımıyor. Çünkü o tankın içinde binlerce öğrencinin emeği, yüzlerce araştırmacının bilgisi, onlarca üniversitenin katkısı vardır. Bir ülke savunma projesi yaparken, aslında kendi geleceğini kodluyor. Bu bakımdan, savunma harcamaları ne yalnızca bir maliyet ne de yalnızca bir stratejidir; bir eğitim modelidir. Her tank, her füze, her radar sistemi, arkasında bir laboratuvarın, bir sınıfın, bir zekânın izini taşır.

Güvenliğin maliyeti yüksek olabilir; ama güvensizliğin bedeli bir ulusun geleceğidir. Osmanlı'nın baruthanelerinde başlayan üretim ruhu, Atatürk'ün sanayi planlarında sistemleşti; bugün Türk mühendislerinin laboratuvarlarında dijitalleşti. Bu, üç çağın birleştiği bir hikâyedir. Bir milletin tarihi, aslında üretim biçimlerinin tarihidir ve Türkiye'nin hikâyesi, savunarak üreten, üreterek savunan bir milletin hikâyesidir.

"Bir tank kaç okul eder?" diye soranlara artık tek bir cevap verilebilir: Eğer o tank bilgiyle yapılmışsa, bir okulun kapısını kapatmaz, bin okulun ışığını açık tutar.

3.Bölüm: Yenilik ve Güvenliğin Dansı

Tam bağımsızlık ancak ekonomik bağımsızlıkla mümkündür.
Mustafa Kemal Atatürk

Giriş: Merakın Cezalandırıldığı Yerden Başlayan Bir Teori

Bir ülkenin kalkınma hikâyesi bazen laboratuvarlarda değil, sınıf sıralarında başlar.

Bir çocuk, elindeki iki kurşun kalemi alır; biri kırmızı, biri siyah silgisine saplayarak onları dik tutmaya çalışır. Küçük bir denge denemesidir bu; merakla, sabırla yapılan bir gözlemdir. Ama o anda öğretmeni öfkelenir, "Boş işlerle uğraşma!" der. Çocuğun zihninde ise, öğretmeninden daha büyük bir soru vardır: "Peki neden dik durmadı?"

Bu basit sahne, bir toplumun yeniliğe verdiği tepkinin küçük bir aynasıdır. Bazı toplumlar merakı alkışlar, bazıları cezalandırır. Ama yenilik, tıpkı o kalem gibi denge ister; düşmemek için

bir dayanak, bir sabır, bir güven ortamı. İşte o çocuğun küçük deneyi, yıllar sonra bir ülkenin kalkınma anlayışına dönüşür.

Yenilik, her zaman bir "bozma" eylemidir; var olan düzeni sarsar, alışılagelmişi sorgular. Toplumun doğal refleksi ise çoğu zaman savunmadır. Ama tarih boyunca asıl ilerlemeyi getirenler, o ilk şüpheye kulak verenler olmuştur. Aslında savunma ekonomisi de bu çelişkiden doğar; bir yandan tehditlere karşı korunmak isteriz, diğer yandan bu korunma çabası yeni bir üretim biçimi, yeni bir teknolojik düşüncesi oluşturur. Yani savunma, sadece kalkan değil; aynı zamanda icadın doğumhanesidir.

Bugün, Türkiye'nin savunma temelli kalkınma hikâyesini anlamak için, o sınıfa geri dönmek gerekir. Çünkü orada, bir öğretmenin kızgın bakışı ile bir çocuğun merakı arasında sıkışan o an, aslında bir ülkenin zihinsel eşiğidir: Ya cezalandırırız ya da o merakı koruruz.

Bir toplumun geleceği, merak edenleri koruyabildiği ölçüde şekillenir. Tarihin en büyük buluşları, genellikle o merakı cezalandıran sistemlerin gölgesinde filizlenmiştir. Galileo'nun teleskobuna bakan bir rahip, onun Tanrı'ya kafa tuttuğunu düşünmüştü ama Galileo, yalnızca gökyüzünün düzenini anlamaya çalışıyordu. Bugün, bilimle kalkınan her ulus, o "yasaklanmış merak" mirasını devralmıştır.

Savunmanın Felsefesi: Merakla Başlayan Güvenlik

Savunmanın kökeni, yalnızca tehditlere verilen bir tepki değildir; bilakis, insanın kendini ve çevresini anlamaya yönelik, doğuştan gelen merakının bir sonucudur. Merak, insan zihninin ilk savunma mekanizmasıdır. Çünkü insan, bilmediğinden korkar; bildiğini ise yönetir. Dolayısıyla güvenliğin felsefi temeli, bilgiyle başlar. Bilmek, hâkimiyettir; hâkimiyet ise güvenliğin en yüksek biçimidir.

Savunma, yalnızca bir harcama kalemi midir; yoksa bir kalkınma temeli mi?

Bu kitap, klasik iktisat teorilerinin dışına çıkarak çarpıcı bir öneri sunuyor:
21. yüzyılda kalkınmanın anahtarı, kaynak bolluğu değil; **bilgiyi üretme, koruma ve dönüştürme kapasitesidir.**

Savunma Odaklı Kalkınma Teorisi, savunma sanayiini yalnızca güvenlik politikalarının bir unsuru olarak değil, bilginin, inovasyonun ve sürdürülebilir büyümenin merkezinde konumlandırıyor. Bayraktar örneğinden dijital egemenliğe, krizlerden doğan inovasyondan etik temelli kalkınma anlayışına uzanan bu yaklaşım; savunmayı ekonomik bir "beyin", güvenliği ise üretkenliğin ön koşulu olarak ele alıyor.

Dr. Ferhat Güven, bu çalışmada savunma–ekonomi ilişkisini teknik bir çerçevenin ötesine taşıyor; adalet, özgürlük ve sorumluluk kavramlarıyla bütünleyen özgün bir kalkınma paradigması kuruyor. Türkiye'nin son yıllarda yaşadığı dönüşümü teorik bir zemine oturturken, aynı zamanda insanlığın geleceğine dair evrensel bir bakış açısı sunuyor.

Bu kitap, savunmayı savaşla değil var olma iradesiyle; kalkınmayı ise yalnızca zenginleşmekle değil **dayanıklılık ve ahlaki dengeyle** tanımlayanlar için yazıldı.
Ekonomiyi sadece rakamlarla değil, vicdanla da okumak isteyenler için...

tilkikitap.com

KDV muafiyeti uygulanmıştır.

ISBN-13: 978-625-5779-76-2
9 786255 779762

DR. FERHAT GÜVEN
KALKINMANIN GÖRÜNMEZ KALKANI